

KULTURI! KOKOŠKA, 13.12.2017.
AUTOR: TISA JUKIĆ

PRIČA O TOME KAKO NASTAJU PRIČE – LISICA DUBRAVKE UGREŠIĆ

Dosad o njoj nismo pisali, ali Dubravka Ugrešić je svakako i više nego poznata, budući da je jedna od retkih savremenih pisaca sa naših prostora koja je sebi izrovala brlog u dubokoj i razgranatoj šumi svetske književnosti (Kapirote? Jer se knjiga zove *Lisica*, hnjo hnjo hnjo). Njeno ime se najpre dovodi u vezu sa razmatranjima neposrednih efekata ratova devedesetih na Balkanu i stoga se ona često opisuje u medijima kao postjugoslovenska spisateljica. Nakon što je tokom tih turbulentnih godina napustila Hrvatsku i otisnula se u veliki svet, sećanja na nemir i teskobu života u Jugoslaviji pre njenog odlaska prožimaju sva njena dela; drugi značajni aspekt stvaralaštva ove „majstorke migracija“ i „akrobate azila“ je upravo govor o njenom ličnom iskustvu napuštanja domovine zarad neke komšijske, zelenije trave.

Najnovije Ugrešićino delo predstavlja nam sve ove već poznate aspekte njenog stvaralaštva, pa još štošta pride: kao jedan od označujućih manira autorke, *Lisica* je u poznatoj formi fragmentovanog, vrtložnog narativa, koji podseća na beskonačnu spiralu koja čitaoca vuče sve dublje i dublje, kolažno sastavljenu iz najrazličitijih književnih formi i žanrova, od dijaloga, preko esejistike, do putopisa i Ich-forme. Autobiografija autorke i biografije pisaca koji su našli mesto u njenom srcu prepliću se sa fikcijom; tada se Lisica pretvara u Pauka, koji vešto plete svoju narativnu mrežu od referenci, fusnota, nepouzdatih sećanja i proverljivih činjenica. Po stranicama ove knjige trčkaraju Boris Pilnjak i njegova Sofija, njen Tagaki, Nikolaj Hardžijev, Vladimir i Vera Nabokov, autorka i njena malena sestričina, udovice slavni (ali neimenovani) pisaca, i sve to po napuljskom suncu i ruskoj zimi, trčeći neprekidno ukруг, poput pasa i mačaka (i lisica?) koje jure sopstveni rep. Nalik toku svesti neke dekoncentrisane osobe (padaju nam na pamet naročito nervozni studenti ruske književnosti veče pred ispit), spisateljičin narativ kao da je sačinjen iz mora fragmenata, gde određene misli na trenutak isplutaju na nemirnu površinu da bi ubrzo

potom ponovo potonule nazad u mračne dubine. Izgubljena unutar sopstvenih sećanja, Ugrešićeva se kreće od jednog do drugog polu-opskurnog ruskog pisca, posvećujući (naizgled) dosadnim i nevažnim figurama ogromnu pažnju, a zatim sažimajući izuzetno zanimljive lične istorije na užasno male prostore. Ne možemo da joj ne zamerimo slučaj ilustratora Davida Burljuka, „oca ruskog futurizma“, čoveka koji se četiri godine vrlo postupno selio sa relativnog Zapada (Rusije) na relativni Istok (SAD), i tokom ovog višegodišnjeg putešestvija neprekidno promovisao svoju umetničku ideologiju u svakom mestu u kojem bi se zatekao, najrazličitijim zabitima Rusije, Sibira, Japana i Kanade. Ugrešićeva Burljukovljev zbilja avanturistički život skicira u najkraćim crtama u jednom (1) izolovanom paragrafu, a zatim ga tamo i ostavlja i zaboravlja, nastavljajući dalje u plovidbi svog narativa. Za one zaista štreberskih afiniteta (kao što smo mi), a nedovoljno potkovane u svetu ruske avangardne književnosti (jer... i ljubav prema književnosti ima svoje granice) već samo sporedno pominjanje nekog imena koje *zvuči* interesantno (poput spomenutog čoveka) čini da se *Lisica* čita sa osećajem slatkog neizdrža, u silnoj želji da se knjiga smesta spusti, kako bi se izazovna imena izguglala i rasvetlila.

U ovoj paradi značajnih i manje značajnih ličnosti svetske književnosti kao i čuvara njihovih dela, ličnih kustosa – udovica, akademika i bivših prijatelja, naročito je dobrodošao, kao tačka odmora, lirski interludijum, novela koja je interpolirana u samo središte (srce) knjige, gorko-slatka ljubavna priča između Dubavke-u-romanu i deminera Bojana u dubinama hrvatske pastorale. Trenuci poput ovog, u kojima Dubravka-kao-pisac govori o životu Dubravke-u-romanu, premazujući granicu između fikcije i stvarnosti čupavim riđim repom, su izuzetno efektni momenti patosa bez patetike. U povratku na govor o svim tim slavnim Rusima koji su preputovali svet, neki se krećući istočno, drugi zapadno, uključujući i sebe u ovu putujuću družinu, Ugrešićeva stvara neke od najupečatljivijih delova *Lisice*, gde kroz priču o tuđem egzilu istovremeno govori i o svom. Primetljiva je teška gorčina u njenom autorskom glasu kada je reč o njenoj poziciji u savremenom svetu: između redova može se iščitati razočaranje u trans-kulturalizam i nadnacionalizam. Tok svesti autorke odaje njen rastući osećaj izopštenosti u današnjoj književnoj industriji, nelagodnost u novom, blještavom svetu savremene književnosti, one kojoj se posvećuju festivali (u autorkinim

rečima, *vašari*), one čije su konferencije sada preopterećene diskursima iz studija kulture. Po njenim rečima, u pitanju je osećaj „da više nije u igri“, koji je potresno poentiran na samom kraju knjige, praćem naglašenim, preovlađujućim osećajem usamljenosti. Svakako, *Lisica* nosi sve oznake doba svoje autorke – ona je kompleksno delo kakvo može napisati samo autor u zreлом stadijumu stvaralaštva (ali takođe nepogrešivo odaje tragove one generacije koja voli da reč *milenijalci* koristi kao uvredu).

U mnogim od bezbroj narativnih niti koje se mogu pronaći u *Lisici*, Ugrešićeva se čini preokupirana proučavanjem ljudskih tendencija da fikcionalizuju tuđe, a i sopstvene živote: dve različite žene prepričavaju joj romansirane biografije svojih preminulih ljubavnika, i u toj svojoj priči o nekome drugom posvećuju celokupne živote, a sebe – brišu. Obrnuto od ovog procesa, Ugrešićeva odlučuje da samu sebe fikcionalizuje i sama sebi izgradi književni spomenik. Na čitaocu je da dokuči koliko je onoga što je u taj spomenik uklesano fikcija, a koliko stvarnost. Za svoj račun, ona na poslednjoj stranici *Lisice* ostavlja onu sliku kako bi najviše želela da je pamte: kao staricu koja „izlazi u hladnu noć, moleći mesečinu da joj osvetli put, i dok se polako udaljava, oko njenih nogu, navirući odnekud iz tame, uvijaju se lisičice“.